

Apostòlica i romana (i 2)

Quan ha estat dominada per la seva ànima ortodoxa i nacionalista, és a dir, gairebé sempre, l'Església espanyola s'ha esbatussat sistemàticament amb el seu adversari etern, l'anticlericalisme hispànic, una aliança estralofària conformada per intel·lectuals volterians i un poble menut menjacapellans disposat a purificar el món amb la crema d'uns quants convents. És cert que el Concili Vaticà II moderà aquell xoc secular. No obstant, quan l'elecció de monsenyor Rouco Varela tornà a atiar les brases de l'Església tradicional, l'esquerra espanyola acceptà entrar en combat amb molt de gust i per raons electorals òbvies.

Amb una classe treballadora en declivi en un món postindustrial, una Espanya de nous rics i un PP protector de l'estat del benestar, el PSOE no hauria pogut guanyar si s'hagués postulat com un partit socialista clàssic. El PSOE felipista, partit socialdemòcrata estàndard, esquitxat, això sí, de cristians pel socialisme, deixà pas al partit de Rodríguez Zapatero, republicà i laicista, més proper a Lerroux que a Pablo Iglesias. La fórmula Zapatero, ara en ruïnes a causa del cicle econòmic, tingué un èxit polític notable. Triomfà perquè va personificar l'Espanya almodovariana, tindrà i postmoderna tan aplaudida a Hollywood: viles castellano-manxegues i suburbis d'extraradi madrileny, relligats per una ètica primària i alhora flexible (la de la família estesa amb televisió d'alta definició), poblats per dones dedicades a netejar làpides de cementiris i a tragar amb morts amb moralitat estoica.

A Catalunya, tot i haver estat històricament un dels epicentres anticlericals de la península, el moviment reactiu de la jerarquia espanyola hi ha tingut efectes diferents. La tradició religiosa catalana ha estat més tolerant i menys rigorista

CARLES BOIX

PROF. POLÍTICA UNIV. PRINCETON

que l'espanyola. L'arquebisbe de Tarragona, Vidal i Barraquer, pagà amb l'exili la seva negativa a firmar la carta pastoral dels bisbes espanyols en què donaven suport a Franco. El canonge Cardó, també a l'exili durant i després de la guerra, feia venir aquesta tradició de lluny, contraposant el tracte inquisitorial dels bisbes espanyols envers Priscil·lià amb l'actitud de diàleg de sant Pacià, bisbe de Barcelona del mateix segle quart, envers un heretge local, un tal Simpronià. Potser aquesta comparació no era cap altra cosa que una bella metàfora. Però el cert és que els conservadors catalans del segle XIX no van abraçar mai la religió catòlica com el signe central de la seva identitat i de la identitat d'Espanya com ho va fer la drete espanyola.

La jerarquia catalana trigà, però, a ser permeable a aquesta tradició i a la defensa del país per una raó planera. La monarquia espanyola prohibí amb regularitat el nomenament de bisbes catalans fins a finals del XIX. Només quan la regent Maria Cristina (una Àustria) alçà el vet, es produí, no gens casualment, la primera fornada de bisbes catalanistes. El canvi, però, arribà tard. Catalunya no tingué mai una Església pròpia que la protegís, com Polònia, Irlanda o el mateix País Basc, contra l'Estat (i la jerarquia eclesiàstica) central. Per això, desprovisos del suport de tota institució oficial, tractats com uns radicals sense llei i bombardejats amb una cer-

ta regularitat, els estrats populars de Catalunya (i, de fet, de tot l'arc mediterrani), exasperats, conreen un individualisme i un acratisme ferotges: entre els menestrals de Gràcia a través de l'anticlericalisme punxagut i salaç de l'*Esquella de la Torratxa*; entre els obrers de Sants amb la creació tan *sui generis* de l'anarcosindicalisme. Per contra, si Catalunya hagués tingut un estat propi i una Església autònoma, els sindicats catalans haurien defensat un socialdemocratisme centreeuropeu. I el país s'hauria estalviat les persecucions religioses de la guerra civil.

Catalunya se sentí còmoda religiosament només quan Joan XXIII i Pau VI domesticaren Toledo. De la mà del Vaticà II, els moviments catòlics laics es convertiren en el planter dels quadres dirigents catalans actuals. La política catalana s'homologà amb l'europea, amb un gran moviment democratacristià (que cal no confondre amb cap partit específic) a la drete i amb un moviment socialdemòcrata (nodrit de comissions sindicals nascudes a l'empara de les parròquies) a l'esquerra. I l'anarquisme, la creació d'una perifèria òrfena d'institucions estatals pròpies, es desintegrà.

Ara bé, quan aquest moviment de renovació eclesial s'esllanguí, en part per un canvi d'aires amb el papa Wojtyła i sobretot per la reacció espanyola, aquesta comoditat catalana s'estroncà fins a deixar pas a un indiferentisme creixent i a la formació, entre els que abans practicaven o havien estat culturalment vinculats al catolicisme, d'una població d'agnòstics que han decidit parar el cotxe de les creences personals en punt mort a l'espera que algú resolgui les coses i faci compatible fe i vida quotidiana sense gaires estridències. Per tot això, em pregunto si l'Església catalana no seria una de les grans guanyadores d'una Catalunya independent.